

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCH-MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERZEKERING

AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.

Kapitaal-Verzekering

Rente-Verzekering.

Venduhuis „DIE HAGHE”

SCHEVENINGSCH-VEER 21 - TELEFOON 6153 - DEN HAAG

Dagelijks gelegenheid tot inbreng van goederen ter
publieke veiling. Men betaalt 4 pCt van de opbrengst
der verkochte goederen. De Directie: H. KRUK.

INHOUD: De Geëmployeerde bij de Rubber (caoutchouc)
cultuur en bij eenige Bergcultures in Ned.-Indië. —
De West-Ind. Koloniën in het onderwijs. — Pers-
overzicht. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-
Indië. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat
de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën en
Verre Landen. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht.
— Mededeelingen.

De Geëmployeerde bij de Rubber (caoutchouc) Cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederlandsch-Indië.

Bovengenoemd boekje, 50 pagina's in-
houdende, verscheen dezer dagen als No. 11
van de door het Informatie-bureau der Vereeniging „Oost en West” uitgegevene serie:
„Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche bezittingen”.

Na jarenlange pogingen om een deskun-
dige over te halen omtrent den werkring
en de vooruitzichten van den geëmployeerde bij de rubbercultuur, alsmede de
thee-, koffie- en kina-cultures, het een en
ander mede te deelen, hadden wij eindelijk
het geluk te vernemen, dat de Heer C. J.
J. VAN KEMPEN, administrateur van het
rubber- en theeland Bolang (Maatschappij-
Ondernemingen „Baud”) een boekje voor
ons wilde schrijven.

In dit werkje is een man van de praktijk
aan het woord, die daarin vele goede wen-
ken en raadgevingen verstrekt aan jonge-
lieden, die hun geluk in Indië bij de
rubbercultuur willen beproeven.

Wij zijn den Heer van Kempen veel
dank verschuldigd voor de belangelooze
wijze, waarop hij ons dezen dienst heeft
bewezen en tegemoet is gekomen aan eene
grootte behoefte welke bestond, namelijk
de Nederlandsche jongelieden in te lichten
omtrent dezen werkring, die, door de
grootte vlucht, welke de rubbercultuur in
Ned.-Indië neemt, hoe langer hoe meer
jonge werkkrachten vraagt.

De prijs van het boekje bedraagt f 0.42
franco geleverd. Men gelieve bij de be-
stelling het kostende per postwissel of in
postzegels te voegen.

De Secretaris van het
Informatie-bureau, Heulstraat 17,
Den Haag:
J. L. VAN GENNEP.

De West-Indische Koloniën in het onderwijs.

Dezer dagen is verschenen de 6e Druk van de „Be-
knopte aardrijkskunde onzer bezittingen in Oost- en
West-Indië”, *) door J. B. Rodenburg, Hoofd eener
school te Amsterdam.

Het is Hoofdst. VII van dezen nieuwen druk, waar-
aan ik eene bespreking wil wijden. Wanneer dit
hoofdstuk *het noodige voor 't examen hoofdakte*
geeft, ook door zijn beknoptheid, dan betreur ik al
weer de oppervlakkige kennis, de onjuistheden enz.,
welke de a.s. hoofdonderwijzers over West-Indië, in
casu Suriname en Curaçao, daaruit zullen putten,
ook tengevolge van de verwarde behandeling der stof.

In de meeste aardrijkskundeboeken op de Nederl.
scholen in gebruik, is West-Indië een stiefkind, wor-

*) Bij J. Schaafstal te Hoogezand.

den deze koloniën oppervlakkig behandeld, wemelt
het van onjuistheden en blijken de schrijvers veelal
die menschen te zijn, die niet over onze koloniën
moesten schrijven. Hun licht bij bevoegden opste-
ken, doen zij blijkbaar niet of zelden en zoo sukkelt
het onderwijs in Nederland maar steeds verder met
uitgaven, welke beter achterwege hadden kunnen
blijven, daar zij m.i. schade doen, vooral door be-
knoptheid, welke in dit geval onvolledigheid wordt.

Al de onjuistheden aan te toonen, welke mij tref-
fen, is ondoenlijk; ik bepaal mij tot enkele, voor het
eerst er toe overgaande in Nederland een aardrijks-
kundeboek te beoordeelen, doch in de weinige uren,
welke mij vóór mijn terugkeer naar Suriname resten,
kan ik niet nalaten, eindelijk eens het gemoed lucht
te geven, bij de verschijning van deze uitgave op
aardrijkskundig gebied.

De heer Rodenburg spreekt van *onze bezittingen*
in Oost- en West-Indië, doch zegt op blz. 60 dat
Suriname geen *bezitting* is, maar eene *kolonie*.

Hoofdstuk VII heet: West-Indië en Suriname.
Waarom niet Suriname en Curaçao? Curaçao wordt
blijkbaar onder eerstgenoemden titel weggemoffeld
en komt alleen terug op blz. 91 als: de eilanden. Mee-
tellen doet deze kolonie blijkbaar niet. De inhoud
eindigt met hoofdstuk VII: West-Indië en Suri-
name! Waarom niet gesproken (blz. 85) van de Be-
nedenwindsche eilanden: Curaçao, Aruba, Bonaire
en de Bovenwindsche: St. Martin, St. Eustatius,
Saba? (in volgorde hunner belangrijkheid).

Volgens den schrijver gaan de stoomschepen van
de K. W.-I. Maildienst Maatschappij rechtstreeks
naar Paramaribo — volgens het met de Ned. Regeer-
ing gesloten postverdrag — (kent schrijver dit ver-
drag?) De mailbooten doen — wij denken nu alleen
aan normale tijden — ook Madeira aan, hoewel on-
geregeld.

De vruchten van den *cacaoboom* worden komkom-
merachtig genoemd (blz. 87). Ik vrees, dat schrijver
er nimmer een goed heeft gezien! De krullotenziekte
is vrijwel bezworen, zoodat men bezwaarlijk kan

Men vrage prospectus voor
het doen uitvoeren volgens
teekeningen en bestek van in-
wendige verbouwingen, sani-
taire en electr. installaties, enz.

N.V. voor Binnenhuis-architectuur en Meubelkunst

CORN. VAN DER SLUIJS

Directeur.

Oude Molstraat 12 f Den Haag Telefoon 4782

Geheele wooninrichtingen,
Meubels naar eigen ontwer-
pen, Stoffen, Behangsels, Ta-
pijten, Lampen, enz.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN

Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEÏLLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

spreken van den cacao-boom, die in den laatsten tijd veel te lijden heeft van de krullotenziekte. Die ziekte begon een 15-tal jaren geleden. De crisis is nu door-gemaakt. De heer R. raadplege de productiecijfers tot 1917.

Achter crisis-jaar staat 1914. Bedoeld is vermoedelijk 1904. Alleen uitvoercijfers worden gegeven. Waarom geen productiecijfers?

Bij de *bacovencultuur* is de schrijver eenigszins verouderd. (Blz. 87). Deze dreigt volgens hem op-gevoerd te worden, door inhouwing der regeerings-subsidie. Al sedert Jan. 1913 is die cultuur en uit-voer gestaakt.

Plotseling verschijnt — bij Suriname — *divi divi*, die daar niet thuis behoort, maar bij Curaçao. Dan wordt de balata genoemd als melksap van den *balataboom*. Wij spreken van den bolletrie, die de ba-lata levert.

De *Westgrens* van de kolonie Suriname is de Co-rantijn (blz. 88). Hierbij dient vermeld te worden: en de voortzetting: de Nieuwe Rivier.

Savannen worden groote grasvlakten genoemd. Surinaamsche Savanna's zijn boomlooze zandvlak-ten met struikgewas begroeid en soms met kleine groepjes mauritiuspalmen.

Van de *onderzoekingsstochten* in het binnen-land worden er slechts 5 in plaats van 8 genoemd. De jaartallen zijn bovendien niet juist. De Corantijn-expeditie van 1910-1911 is blijkbaar geheel ver-geten!

Waarom op blz. 89 alleen de *Sur. Bosch Exploi-tatie Maatschappij* genoemd wordt, die „alweer” gelijkwideerd is, is mij ook niet duidelijk. Er werken meer maatschappijen voor de houtexploitatie.

Bij den *rijstbouw* had op de groote uitbreiding en toenemende voortbrenging gewezen moeten worden.

Bij de bevolking (blz. 89) tracht de heer R. den a.s. hoofdonderwijzer wijs te maken, dat na de af-schaffing van de slavernij veel vrij verklaarde negers naar de oerboschen trokken en zich aanslo-ten bij de Boschnegers, die reeds vroeger ontvlucht waren en zich schuil hielden in het bosch.

Voorts, dat alleen *Javanen terugkeeren* na omme-komst van hun contract; dat *Britsch-Indiërs* er in *zeilschepen* komen. Onduidelijk is het om het Surinaamsche vaartuig de *korjaal*, dikwijls een uit-gehouden boomstam te noemen (blz. 90). Waarom Paramaribo de *eenige stad* genoemd en Nickerie (bedoeld is Nieuw-Nickerie) en Albina: uiterste plaatsen?

De *Kabelbaan* over de Surinamerivier wordt *Kabelpont* genoemd. Neen juist 't tegenovergestelde. Een pont gaat door 't water, de kooi van den kabel-baan door de lucht.

De fabel over de afkomst van den naam *Parama-ribo* wordt opnieuw opgedisch: n.l. Parham-ibo, en Parham als de eerste Kolonist verheven! Heeft de heer R. zoo weinig gelezen van wat in de laatste jaren over Suriname — en vooral in 1917, het her-denkingsjaar — is geschreven? *Braamspunt* wordt van Parhamspunt inplaats van brandspunt afge-leid.

Over den plotseligen overgang naar Curaçao sprak ik reeds te voren. De bewerking en de uitvoer van *phosphaat* heeft tot 1913 stilgelegen. Daarna niet meer. De omschrijving van de phosphaat is niet dui-delijk. Waarom niet geschreven: Phosphorzure kalk in ruwen toestand wordt, omgezet in superphosphaat, als meststof gebruikt. De phosphaten op de plantage Santa Barbara zijn ontstaan door de indringing in kalksteen van oplossingen van phosphorzuur, af-komstig van thans geheel verdwenen lagen guano.

De *St. Annabaai* van Willemstad is niet een der schoonste baaien der wereld, doch de haven van Curaçao een der grootste en meest veilige van West-Indië. Bij de „Koninklijke” had vermeld kunnen worden, dat de raffinaderij der Curaçaosche Petro-leummaatschappij de grootste der wereld is, en in 1917 in bedrijf is gekomen.

Bovenstaande zijn slechts enkele grepen. Ja, het hoofdstuk is beknopt, terdege ook. Van de *koffie* in Suriname wordt niet gesproken. Van *aluminum* (beauxiet) evenmin, van *mangrove looistof* wordt geen gewag gemaakt. De Curaçaosche *stroo-hoedennijverheid* komt niet eens aan de beurt, noch de *zoutwinning*. De „Panama” hoed, die de heer R. wellicht zomers draagt, is waarschijnlijk van Cura-çao afkomstig! De *sisalcultuur*, noch de *struisvogel-teelt* worden door den schrijver vermeld, die cijfers geeft slechts tot en met 1914 in een nieuwen druk van 1917.

Waarom geschreven *Caribische zee* voor *Carabi-sche zee*, *Toemoechoemac* voor *Toemack Hoemak*? Neen, lof voor dit werkje — voorzover Suriname en Curaçao aangaat — hebben we niet.

Niet ten onrechte wordt geklaagd over de weinige en de onjuiste kennis van het meerendeel der Neder-landers over „onze West”. Het onderwijs erover is gebrekkig. En verbeteren zal dit niet, zoolang boe-ken worden geschreven of overgeschreven betreffende onze koloniën, door hen, die daartoe de persoonlijke kennis niet bezitten of althans niet de bronnen raad-plegen, die deze kennis voldoende kunnen verschaf-fen. In dit verband kan ook de aandacht worden ge-vestigd op de door schrijver opgesomde lijst van in-stellingen in Nederland in betrekking tot de koloni-ën, welke aanvulling vereischt.

Mogen de candidaat-onderwijzers, aan wie later de opvoeding van een groote schare mannen en vrou-wen in ons land is toevertrouwd, beter studiemate-riaal vinden voor hun aardrijkskundige kennis van „onze West” dan het boekje van den heer Roden-burg.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

's-Gravenhage, Januari 1918.
L. v. Meerdervoort 458.

Persoverzicht.

Het *Alg. Handelsblad* van 5 dezer schrijft onder het hoofd:

De Inlandsche beweging en de Indische Europeesche pers.

„De houding van de Europeesche pers in Ned.-Indië tegenover de Inlandsche beweging is over het algemeen eene van uitersten. Er zijn slechts enkele bladen, die het juiste midden weten te houden en goed en kwaad in die beweging kunnen onderscheiden. Tegenover sommige bladen, die hunne liefde voor den inlander niet beter meenen te kunnen demon-streeren dan door eene houding, die in den huise-lijken kring toegepast bedorven kindertjes kweekt, staan verschillende andere, die hunne antipathie tegen de Inlandsche beweging niet onder stoelen of banken steken.

„Toch ontbreekt het die laatste bladen niet aan liefde voor den Inlander. Ze zijn er dikwijls zelfs het eerste bij om misstanden aan te wijzen, en op betere behandeling van den Inlander aan te dringen. Maar, nauwelijks komt er beweging in de inerte massa, ziet men het, voor eene gezonde ontwikkeling noodige zelfbewustzijn te voorschijn komen, of de zorgzaamheid maakt plaats voor strenge afwijzing.

„Dat die afwijzing inzonderheid de uitwassen geldt, waarmee elke evolutie gepaard gaat, en der regering de noodzakelijkheid voor oogen wordt ge-houden om daaraan hare ernstige aandacht te schen-ken, niemand die het met Indië wel meent, zal hun dit euvel duiden. Daartoe bepalen zij zich echter niet. Er valt in die bladen immers een duidelijk streven op te merken, om de evolutie der Inland-sche bevolking tegen te werken, zoolang mogelijk op te houden.

„Een ijdel en we zouden haast zeggen misdadig streven. De evolutie van Indië's volkeren kan en mag niet worden gekeerd. Het kan niet, omdat een volk, dat op den weg der ontwikkeling wordt geleid — het geheele streven der moderne koloniale politiek — op den duur immers toch niet klein kan worden gehouden. Het mag niet, omdat dit onverenigbaar zou zijn met den plicht door de nieuwe denkbeelden van den nieuwen tijd aan eene koloniale mogendheid opgelegd.

„Een uitvloeisel van die denkbeelden nu is, dat het over korteren of langeren tijd met de bevoorrechte positie van den Europeaan in Indië, enkel op grond van zijn geboorterecht, zal zijn gedaan.

„Ligt hierin niet de verklaring opgesloten van den veelal hartstochteliijken toon, die door verschil-lende bladen wordt aangeslagen in hun streven, om de evolutie der Inlandsche maatschappij met de dreigende unificatie als logische consequentie zoo lang mogelijk tegen te houden?

„Met allerlei kleine middelen wordt gewerkt, zo-als verdachtmaking en kleineering der jonge Inland-sche beweging, het met den meesten nadruk wijzen op allerlei feiten in de Inlandsche maatschappij.

Gas-, Waterleiding- en Electriciteits-Maatschappij

voorheen I. SELTEN.

ROTTERDAM, Coolsingel 50, Telefoon Interc. 847.
'S-GRAVENHAGE, Lange Houtstr. 8, Tel. Interc. H 715.

Installateurs van
Gas-, Water- en Electr. leidingen.

BADEN, GEYSERS EN
SANITAIRE ARTIKELLEN.

Steeds voorradig:
PHILIPS GLOEILAMPEN,
in alle lichtsterkten.

Mej. J. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG-VAN REEDE,

SPRAAKLEERAREN TE

AMSTERDAM, 582 Keizersgracht, Tel. N 2916

behandelen alle spraakstoornissen in den ruimsten zin des woords en geven, zoo noodig, aan patiënten gelegenheid tot inwoning gedurende de kuur.

Voor predikanten, juristen, militairen en voor hen die voor hun beroep veel moeten spreken worden met **September Cursussen geopend**, met twee lessen per week.

N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereniging
Specialiteit in Kaartsysteem

DEN HAAG Kneuterdijk	AMSTERDAM Weteringschans	GRONINGEN Spilsluizen
-------------------------	-----------------------------	--------------------------

Middelbare School v. Handel en Administratie,
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 'S-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus**. Eveneens officieel als zoodanig erkend. De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht. Prospectus en inlichtingen bij den Directeur F. TIJMSTRA.

GESCHER & KEMPER
..... Vlamingstraat 22 .....
TAPIJTEN-KARPETTEN
Onovertroffen Collectie.

Mevrouw!

Indien U niet tevreden is over Uw leverancier, bel dan even op

No. 2508 Haag.

Het bestaan onzer firma sedert 1862 waarborgt U een solide bediening.

L. A. Biesmans, fa P. Kok.
Spekslagerij. Groenmarkt 38.

Au Corset Gracieux.
G. W. COPPERS.

DEN HAAG. Spuistraat 36. Telef. 3334. Piet Heinstr. 107. Telef. 1723.
ROTTERDAM. Hoogstraat 334. Telef. 6474.
ARNHEM. Ketelstraat 24. Telef. 1495.
DORDRECHT. Voorstraat 289. Telef. 1146.
LEIDEN. Maarsmansteeg 23. Telef. 577.

Grootste en meest uitgebreide Corsetten-Magazijnen zoowel in de goedkoopere als duurste soorten.

Restaurant „DE TWEE STEDEN”
DEN HAAG.

Dagelijks
Diner- en Thé-Concert.

Lunch f 2.50 - Diner-Concert f 4.- - Thé complet f 1.-

om aan te toonen, dat deze nog zoo onrijp en onvolmaakt is enzovoort.

„Abdoel Moeis heeft, toen hij als lid der deputatie „Indië Weerbaar” hier te lande vertoefde, reeds gewezen op het kwaad, dat door zulke bladen wordt gesticht. En nu onlangs weer werd in eene vergadering van de Afdeling Batavia der vereeniging Minahassa gezegd waartoe het reeds heeft geleid, dat er zooveel Europeesche journalisten zijn, die zich niet schamen om den Inlander uit te schelden en te henen.

„Het gevolg hiervan is, dat er haat wordt gezaaid in de gemoederen van Indië's zonen, en dat velen van hen een innerlijke en onverzoonlijke wraak koesteren. En is het te verwonderen, dat zulk laag geschrijf den Inlander dikwijls doet afdwalen van den rechten weg? Vele Hollandsche journalisten vergeten, dat door hun gesnork (taal) Nederland moeilijkheden krijgt met Indië.”

„Aanleiding tot deze vergadering en de hier aangehaalde opmerking had eene artikelen-serie van den luitenant Horsting in het „Bat. Nbl.” gegeven, waarin deze officier, zoogenaamd als welwillend raadsman der Minahassers poseerend, allerlei hatelijkheden te hunnen opzichte had geuit.

„Van trouw gaven dan ook te Batavia vergaderde Minahassers wederom blijk, toen aan het einde der vergadering de volgende toespraak van den vice-president der afdeling, Tumewang, uitbundig toejuiching vond:

„Ik moet Nederland van harte mijn dank betuigen voor zijn bescherming van Indië. Bijna drie eeuwen heeft het over Insulinde geregeerd, en wij hebben veel van den Westering kunnen leeren.

„Zooals ge allen weet, bevindt Indië zich thans in een levensperiode van vooruitgang, en zooals iedere andere natie, werkt ook de Minahasser hard voor land en volk; hij is dan ook geen oogeblik bang voor het lot, dat hem te wachten staat. Wij zijn bijgekomen om ons ongenoegen over de artikelen van den Heer Horsting te uiten. Dat de schrijver Horsting heet, spijt ons, want hij is officier, maar vergeet toch niet, hoorders, hoewel de Heer Horsting Nederlander is, dat wij het buiten zijn vaderland niet stellen kunnen. Ik breng hierom den wensch uit, dat Nederland en de Minahassa steeds in één adem genoemd worden. Ik heb gezegd.”

„Het mag hier wel worden gezegd, dat de wijze waarop de Minahasser op de actie van den enkeling reageerde een lesje en een aanwijzing bevat voor de andere volken van Indië.

„Nederland heeft ondubbelzinnig den wensch te kennen gegeven om de volkeren van Indië tot ontwikkeling te brengen en wel zoo, dat de ontwikkeling van hun land ook hun, naar de mate van hunne met die ontwikkeling voortschrijdende deelneming ten goede zal komen.

„De ontwikkeling van Indië's volkeren moet echter in de eerste plaats uit de Inlandsche maatschappij zelve voortkomen en een machtige hefboom kan de door die maatschappij gaande beweging zijn.

„Op den voorgrond sta evenwel dat de grond dier beweging er een zij van oprechte samenwerking, zonder welke elk streven naar hooger onvruchtbaar zou zijn.

„Den Indischen volkeren sta het duidelijk voor oogen, dat zij in hun toestand van heden zich voor het alternatief zien geplaatst:

„Met en door Nederland verder voortschrijden op den weg der ontwikkeling, tot dat de eindpaal der zelfstandigheid zal zijn bereikt, of:

„Eene hoogst onzekere toekomst, die hun slechts ellende en jammer kan brengen en op zijn hoogst een nieuwen heerscher, die het nu reeds aangevatte werk zal te niet doen om weer wat nieuws in zijnen geest op te bouwen.”

Hetzelfde blad schrijft in zijn Avondblad B van 5 dezer over:

De Japanners en wij.

De Japansche Commissie van de Vereeniging tot Verbreiding van Kennis over Nederland in den Vreemde verzoekt al wie instemt met haar doel — de bevordering van de goede verstandhouding, de wederzijdsche vriendschap en de onderlinge waardeering tusschen Japan, Nederland en Indië — bij haar secretaris, den heer P. A. Roeper Bosch te Scheveningen, hun instemming te betuigen.

Wij willen dat gaarne openlijk doen. Wij begroeten de vorming van die commissie met groote voldoening. Het eenige, dat wij er in zouden kunnen betreuren, is, dat zij er al niet eerder is gekomen. De vervreemding tusschen onzen ouden Japanschen vriend en ons land is al te lang schier ongestoord haar gang kunnen gaan. En in onzen Oost is er een wantrouwen en een ontstemming tegen Japan gewekt, — niet geheel ten onrechte, helaas! — die gelijken tred hielden met de weinig vriendelijke gevoelens, die er in Japan dikwijls ten onzen opzichte tot uiting kwamen. Het is hoog tijd, dat mannen van goeden wille en van invloed hier te lande en in Indië trachten daarin verbetering te brengen. En wij twijfelen niet of zij zullen in Japan gelijkgezinde mannen weten te vinden, die met hen kunnen samenwerken.

Men weet, wat in Indië het wantrouwen in Japan heeft verwekt. Men schrijft het plannen toe om onze koloniën te veroveren. Men weet dan te vertellen van de verspieding, die de Japanners al-sinds jaren

in verschillende streken van onzen Oost uitoefenen, en haalt schriften van Japansche journalisten of politici aan, waarin Indië voor Japan wordt opgeëischt en tot dat doel van ons beheer in Indië een hatelijke voorstelling wordt gegeven. Ook wijst men dan in het algemeen op de imperialistische neigingen van de Japansche politiek.

Nu kan van dit alles veel waar zijn, maar aan de Japansche commissie dan de taak om in Japan op ons koloniaal beheer, en in Indië, en ook in ons land, op het karakter van het Japansche volk een beteren kijk te geven.

Er is in Japan, gelijk in een land dat zich zoo snel omhoog heeft gewerkt en van zijn kracht de doorslaande bewijzen heeft gegeven, niet anders te verwachten was, zeker een partij, die op uitbreiding van macht en veroveringen belust is. Men vindt imperialisten in alle staten, die zich sterk voelen. Maar er zal zeker ook in Japan een partij te vinden zijn, op wier bedachtzaamheid en rechtvaardigheidsgevoel met vrucht een beroep kan worden gedaan.

Zeker is er zoo'n partij. Er is in Japan nog iets anders dan zucht naar roem en macht, dan een handelsgeest, die zich, naar het schijnt, niet altijd in gunstige vormen openbaart. Er is een Japan van een fijne kunst, van eerbiedwaardige zeden, van een roerende menselijkheid, gelijk we dat kennen uit de boeken van Hearn. Zoo weinig billijk als het zou zijn Duitschers en Engelschen te beoordeelen alleen naar imperialisten en grootsprekers, is het billijk uit het oog te verliezen wat Japanners aan edele beschaving bezitten.

Kan men ons volk met dien kant van het Japansche volk vertrouwd maken en het Japansche volk met wat ons volk goeds heeft aan te wijzen, dan is de weg tot toenadering gebaad en zal het op den duur niet moeilijk vallen voor den Japanschen ondernemingsgeest in Indië terrein open te laten, zonder dat er gevaar voor veroveringsplannen hoeft te bestaan. En voor onzen Oost is er dan gelegenheid de handelsbetrekkingen met Japan uit te breiden.

* * *

De Ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur op de Buitenbezittingen.

In *Het Vaderland* van 4 dezer lezen wij hierover:

„Die ambtenaren gevoelen zich verre van opgewekt gestemd na het telegrafisch bericht uit Nederland, dat er aan gedacht wordt buitenstaanders met vrijstelling van het groot-ambtenaars-examen hun korps binnen te voeren. Dat zulks geschiedt wegens het huidig gebrek aan bestuurskrachten, is hun een schrale troost; zij vragen zich af waarom zij moeten boeten voor de fouten in vroegeren tijd begaan.

In deze uitingen van ontstemming ligt een grond van waarheid. Sedert voor twintig jaar minister Cramer de afdeling B ophief van het gymnasium te Batavia, is het gesukkel begonnen. Met allerlei lapmiddelen heeft men het daardoor ontstane gat trachten te stoppen en daarbij slechts verkregen, dat de schoone reputatie die de bestuurstaak genoot, meer en meer in waarde verminderde. De betrekking van bestuursambtenaar is vrijwel in discredit geraakt.

Daar het heden eischt dat wordt doorgetast om genoemd korps bestuursambtenaren op sterkte te brengen en de heeren, die — niet geheel ten onrechte — zooveel te klagen hebben, verzuimden tot nu hier voor den goeden weg te wijzen. Zij kunnen het niet ontkennen dat vele middelen reeds werden beproefd, zoodat de voorgenomen ingrijpende maatregel als een noodmiddel te beschouwen valt.

Men wil in het tekort voorzien door de benoeming van officieren en „andere personen”. Door alleen de officieren-civiele gezaghebbers te doen overgaan, als sommigen zich voorstelden dat zou geschieden,

Instituut ROELIJN

Theresiastraat 77 . 's-Gravenhage

INTERN EN EXTERN.

Eigenares en Directrice: Mejuffr. J. ROELIJN.

Machineschrijven

Stenografie

Talen

Boekhouden

PROSPECTUS OP AANVRAGE . . . . .

. . . . . GRATIS VERKRIJGBAAR

E. CASSUTTO & Dr. A. KERVEL
TANDARTSEN.

FREDERIK HENDRIKLAAN 45.

Telefoon: SCHEVENINGEN 122.

Spreekuur van 1 tot 3 (behalve Zondags).

The Ph. van Ommeren Corporation
of New York.

42 Broadway New York

belast zich met expeditie en verschepping van goederen van

Amerika naar Holland,
Ned. Oost- en West-Indië.

enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard.

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door

PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

Hotel de Oude Doelen

In het groote Restaurant Maaltijden volgens de Kaart en tegen vaste prijzen:

Lunch . . . . . f 3.- per couvert

Diner Concert . . . f 5.- idem.

Souper Concert . f 3.- idem.

„THÉ CONCERT”

Thé Complet . . . . . f 1 25 p. p.

DE DIRECTIE.

Windsheimer
Mineraalwater

HOOFDDEPÔT VOOR NEDERLAND
A. LE BELLE AMSTERDAM
VROLIKSTRAAT 128
TEL. Z. 4265-6990

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEFEN

DEGELUK-ONDERWIJS IN

DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH, etc.

LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
— OVER DE WAALSCHER KERK —

58^a NOORDEINDE NIET-BOVEN-KRUL TEL: 2234

HOLLAND TYPING OFFICE

Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

Type- en Vermenigvuldigbureau

Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.

E. VAN OS, Directrice.

komt men er niet. Het gaat er nu maar om dat de candidaten nauwgezet worden onderzocht vooral op hun mentaliteit, gelijk ook gebeurt.

Met gevoel en hart voor den Inlander is men dikwijls meer waard als bestuursambtenaar dan met het groot-ambtenaarsexamen in den zak; dat leert de praktijk. Hoevele officieren-civiele gezaghebbers, gewend aan den vrij nauwen omgang met inlandische soldaten, zijn uitnemende bestuursambtenaren in pas geopende gebieden gebleken. Terwijl zoo menig ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur slechts gebiedster wist te zijn en nog in deze dagen zich toonde.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Over „verplichte” vrije arbeid.

Hierover heeft Natanegara het in „Achter de schermen”, voorkomende in *De Indiër*.

„Toen in het begin van de twintigste eeuw, zoowel in Holland als in Indië stemmen opgingen voor afschaffing van den heerdienst op Java, en tot die afschaffing daadwerkelijk werd overgegaan, ging er een nauw hoorbaar gejuich op onder de bevolking, blij als ze was er van af te wezen. Zoo opgetogen was ze er over, dat elke som tot „afkoop” der heerdiensten zonder aarzeling werd aangenomen. Verblind was ze, dat ze niet voelde, dat ze promoveerde van „arbeidsklaaf” tot „betalingssklaaf.”

De afkoop der heerdiensten heeft slechts den Inlandschen middenstand, de gegoeden, voordeel gebracht, maar de kleine man blijft er even gedrukt onder.

Thans spreekt men niet meer van „afkoop”, noch van „heerdienst” op Java, maar het hoofdgeld wordt naar rato verhoogd. Dat is „ethica.”

In de eerste jaren van den afkoop moesten de onderdistrictshoofden elk jaar een proces-verbaal opmaken, aangaande de bereidwilligheid van de bevolking voor het afkopen van den heerdienst tegen een zeker bedrag per jaar en per heerdienstplichtige. Het bedrag, waarvan de totale som voldoende moest zijn voor het onderhoud van wegen, bruggen, enz. in de residentie, werd door den resident in overleg met de afdeelingsschefs vastgesteld. Later nam de Regeering die taak over.

Het stellen van de vraag aan de bevolking, of ze bereid was een afkoopsom te betalen, was niets anders dan humbug. Ze had het eens moeten wagen om „tegen” te stemmen.

Na de afschaffing van den afkoop, werd het hoofdgeld naar rato verhoogd, totdat de tijd van den vrijen arbeid aanbrak en de Gew. Raad de zaak der wegen, bruggen, enz. van het Bestuur overnam. „En Leiden was in last!” Ofschoon het niet bemoeidigend klinkt voor de Decentralisatie-mannen, haalt schr. een voorbeeld aan uit een residentie in het Westen, waar de residenten elkaar spoedig opvolgden in zekeren tijd.

Er was eerst een resident, „die na de afschaffing van den heerdienst, de Bestuursambtenaren ontliet van de zorg over wegen, bruggen, enz. en het geheel competeerde aan den Gewestelijken Raad.” Ambtenaren werden aangesteld; gewone en stoomwalsen gekocht, de levering van verhardingsmateriaal aanbesteed, enorme sommen uitgegeven, doch de wegen bleven slecht en de bevolking had geen voordeel van den nieuwen gang van zaken. De Inl. amt. kreeg last te zorgen voor het tijdig rapporteren van de slechtheid der wegen, het op tijd gereed liggen van het verhardingsmateriaal, de juiste hoeveelheid daarvan, de noodige koelies voor het werk, de stalling van de karbouwen en het opbergen der walsen.

Zoo ging het een viertal jaren; toen ging deze resident heen en de controleurs gingen heen; alleen de prijajies en de bevolking bleven. De nieuwe resident schafte de heele boel af, ontsloeg de ambtenaren en de koelies, verkocht de stoomwalsen, de karbouwen en de stallingen en droeg alles weer op aan het Bestuur, aan de prijajies, die hun bekwaamheid in verkeersaangelegenheden moesten toonen door de wegen en bruggen voor het autoverkeer geschikt te maken. De oppassers werden ondershands mandoers en hadden te zorgen voor de z.g. vrije koelies, beter voor „verplichte” vrije koelies, die door het dessahouf aangewezen werden en daarmee was het uit.

„Deze Resident ging zelden op tournee, sloeg deswege het werk aan de wegen even hoog aan als de andere duvelstoelers-functies van de ambtenaren.”

De resident ging heen en de nieuwe, die een eigen auto had, eischte meer zorg voor de wegen. Het stroo van den vorigen resident werd afgeschafte; het lapsysteem in eere hersteld. Steenslag ter grootte van een duivenei moest er zijn. „De prijajie werd nu betoel mandoer djalap en de oppasser zijn vervanger en rechterhand. De conduite werd geregeld naar de bekwaamheid in het wegenonderhoud, vooral voor autoverkeer, want elke afdeeling kreeg een dienst-auto.”

„Missives, nota's en ander geschrijf voor het onderhoud der wegen vormden den hoofdschotel van de correspondentie. Instructies circuleerden na elke tournee van den Resident per auto, meestal met open aanmerkingen over het werken van eenige prijajies aan den weg volgens het systeem van den voorganger.”

Vaste koelies werden aangesteld en bij gebrek aan „vrije” koelies, werd de dessaman, vooral hij, die aog belasting schuldig was, gekozen om aan den weg te werken.

En de resident ging heen en de controleurs gingen weg, doch de Inl. hoofden en de bevolking bleven.

De nieuwe resident droeg het werk weer op aan den Gew. Raad. De prijajie had er geen bemoeienis meer mee. Doch er was gebrek aan koelies en aan steenen. De oppassers moesten er weer op uit om koelies te halen; ook steenen werden verzameld en de prijajie werd koelie-werver en aannemer van verhardingsmateriaal.

„De wegen bleven slecht. De bevolking zei niets, maar dacht des te meer. De prijajie bleef prijajie, d.w.z. machine van hoogere machten.”

„En zoo is het gebleven tot op den huidigen dag. Dat is nu „verplichte” vrije arbeid.

En Natanegara besluit aldus: „Geef hooger loonen aan wegarbeiders, besteed slechts zooveel als noodig is voor het onderhoud der wegen, schaf ook geheel en al de equivalentie af en schakel den prijajie geheel uit, dan zullen we misschien Daendels kunnen vergeten.

Heerdienst of „verplichte” vrije arbeid, dan wel opeenten op de belastingen, dit alles is uit den boeze.”

Nederlands-Indië Onderwijs-Kongres.

Het Hoofdbestuur van het Ned.-Ind. Ond. Genootschap heeft bij het laatste referendum de opdracht gekregen alle voorbereidende maatregelen te treffen tot het houden van een Algemeen Indies Onderwijs Kongres in het volgend werkjaar.

Het houden van een Kongres, waarop veelomvattende onderwerpen, als onderwijs en opvoeding zijn, in behandeling komen, is geen gemakkelijke zaak. De tijd is meestal beperkt, de sprekers zijn vele, de onderwerpen onuitputtelijk, de zienswijzen en de overtuigingen zeer uiteenlopend, terwijl het Kongres meertalig zal moeten zijn, wil men geen bevolkingsgroep uitsluiten.

De regeling van het Kongres moet dus goed overwogen worden, indien voorkomen zal worden, dat het reeds bij voorbaat tot onvruchtbaarheid gedoemd wordt.

Het komt het Hoofdbestuur gewenscht voor het Kongres te splitsen in 3 hoofdafdelingen:

- A. Intellectuele ontwikkeling.
- B. Morele opvoeding.
- C. Lichamelijke opvoeding.

In de eerste plaats komen voor behandeling in aanmerking de volgende punten: 1. De voertaal bij het onderwijsstelsel aan niet-Europeanen. 2. Een algemeen onderwijsstelsel voor Indië voor alle rassen: voorbereidend-, lager-, herhaling-, L-, Middelbaar-, Technies- en Hoger Onderwijs. 3. Leerplicht. 4. Overgang van het lager naar een hogere trap van onderwijs en in verband hiermede vereenvoudiging van het Leerplan-examens-spelling, enz. 5. Doel en strekking van het H. I. en het H. C. onderwijs. 6. Voorziening in de behoefte aan leerkrachten voor het onderwijs in Indië. 7. (Hoofdafdeeling C) school-artsen en schoolhygiëne.

Het Hoofdbestuur hoopt het Kongres te doen plaats hebben in Junie of Julie 1918 en acht de regeling van het onderwijs in Indië in het algemeen in de hoogste mate urgent, daar de verschillende onderdeelen te veel afhankelijk geweest zijn van persoonlijke inzichten van achtereenvolgende optredende „organisators”.

„De klachten zijn vele — systeem is er weinig of niet.”

ANDRÉ KLEINGELD
KLEEDERMAKER
 Groot Hertoginnelaan 132, DEN HAAG. Tel. H 6682

PELSJASSEN
WINTERJASSEN
ULSTERS

Tel. Interc. H. 447.

Hotel de Bellevue

Bezuidenhout 15
 's GRAVENHAGE

Kunst onder een ieders bereik.

2100 Reproducties van Oude en Moderne Meesters uit alle Musea van Europa.

Prijs 60 cent per stuk. Gratis ter inzage. Katalogus met alle afbeeldingen à f. l. p. st. pl. porto.

Kunsthandel ..... **H. BOS** 2e Sweelinckstr. 99
 .....DEN HAAG .....Telefoon H. 8757

UITRUSTINGEN VOOR INDIE.
 Geheel compleet
CIVIEL EN MILITAIR
GEBR. VLES
 Breestraat 177 LEIDEN.
 Tel. Int. 393.

Brood-, Beschuut- en Banketbakkerswinkel
 van **J. J. MOOLENAAR.**
 Tasmanstraat 134 's-Gravenhage.

Alle Artikelen verkrijgbaar der
KONINKLIJKE BROOD- EN BESCHUITFABRIEK
 LENSVELT NICOLA.

F. L. VAN BOMMEL
 Vlamingsstraat 8-10
 Prins Hendrikstraat 104-106

**Dames- en Heeren-
 Mode Magazijnen.
 Handschoenen.**

A. M. CORNELISSEN
 Telef. 746 - ARNHEM - Steenstr. 83c

.SANITAIRE INSTALLATIËN.
 VERLICHTING
 VERWARMING

Aanleg van Gas-, Water- en Electr. Leidingen.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”,
 Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
 2de Schuijftstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
 Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
 Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
 Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

R. Treymborg & Co
Hoflwanneiers

MODERNE MAGAZIJNEN VAN HEEREN- EN JONGENSKLEEDING, gemaakt en op maat.

Specialiteit Indische Uitrustingen
 UNIFORMEN, GALAKLEEDING.

AMSTERDAM, { Leidschestraat 1e v. Swindenstraat Ferd. Bolstraat Nieuwendijk	DELFT, { 's-HERTOGENBOSCH. 's-HERTOGENBOSCH. MIDDELBURG, EINDHOVEN, MAASTRICHT, VENLO.	Markt Markt Snellestraat Langedelft Rechtstraat Grote Slaat Vleeschstraat
ROTTERDAM, UTRECHT, LEIDEN, ZAANDAM.	Binnenweg Mariaplaats Botermarkt Damstraat	

*Hoogfijne Maatzaken
 doch
 geen tailleursprijzen*

Djohar-thee tegen malaria.

De laatste maanden bereikten ons verontrustende berichten over het bijzonder hardnekkig optreden van malaria in verschillende plaatsen en streken, o.a. te Semarang en Soerabaja. En al moge het nu waar wezen, wat een geneesheer ons eens zeide, dat malaria een der weinige ziekten is, waartegen men een afdoend geneesmiddel kent, n.l. de chinine, daartegenover staat het feit, dat er jaarlijks duizenden aan malaria sterven, het algemeene sterftecijfer door dat aan malaria beheerscht wordt en er een niet te schatten hoeveelheid levenskracht en levensenergie door de ziekte verloren gaat bij hen, wier gestel door de ziekte ondermijnd wordt.

En al moge het waar zijn, dat wetenschappelijk aangetoond is, dat chinine „het” middel is tegen malaria, ieder, die met Inlanders omgegaan heeft, weet, hoe moeilijk het is, hen er toe te brengen een door den geneesheer voorgeschreven kuur met chinine streng door te voeren. Daarbij komt, dat verschillende geneesheeren er vaak geheel van elkander afwijkende behandelingswijzen op na houden en de chinine op veler magen onaangenaam werkt, om niet te spreken van het „suizen” er door verwerkt.

Naar aanleiding van de laatst uitgebroken malaria epidemieën vestigt de heer Wilkens uit Solo in de Loc. de aandacht op het gebruik van djohar-thee tegen malaria. Verschillende gevallen haalt hij aan, zowel van Inlanders, Europeanen als Chineezers, die baat vonden bij het drinken van djohar-thee, zelfs in gevallen, waarin de lijders geen genezing kregen bij het gebruik van chinine.

„Men stroopt van den top van een djohartak een handvol van de jongste bladeren af en kookt die in een trekpot met zes koppen water tot er slechts drie koppen vocht overblijft en drinkt daarvan 3 maal daags een kop. Alle dagen moet een versch kooksel gemaakt worden. Nadat merkbare beterschap is ingetreden, gebruikt men 2 koppen daags en als men zich geheel normaal voelt, dan nog eenigen tijd één kop daags, om de genezing te consolideeren.”

Daar de djohar-boom bijna overal groeit en de bereiding van de thee slechts eenige brandstof kost, kan er geen bezwaar bestaan een proef op groote schaal er mee te nemen.

Den 15en Maart 1915 schreef de hr. W. hierover uitvoerig aan den inspecteur van den B. G. D. en gaf hem in overweging om eens proeven met djohar-thee te nemen. Antwoord hierop werd niet ontvangen. Of er proeven genomen zijn?

Schr. eindigt met de aanhaling der door prof. Volkman kort voor zijn dood tot zijn toevoorders gerichte woorden: „Die ganze Medizin ist nichts weiter als eener Erfahrungswissenschaft..... Wir können noch von Schäfern und alten Weibern lernen.”

Waar we in deze rubriek herhaaldelijk wezen op hetgeen er op hygiënisch gebied nog te doen valt in Indië, vernemen we met genoegen, dat de Regeering eenige millioenen beschikbaar gesteld heeft om den gezondheidstoestand in de res. Soerabaja te verbeteren.

Onderwijs-belangen.

Dit staat boven een stukje in de *Nieuwe Soer. Ct.*, waarin vermeld wordt, dat de hr. De Rooij, inspecteur van het L. O. in de 3e afd. van zijn werk ontheven en ter beschikking gesteld is van den directeur van het Dep. v. Ond. om werkzaam gesteld te worden in het belang van het Europeesch onderwijs.

In zeker opzicht vindt de schr. van het artikel dit een verblijdend verschijnsel, daar het de erkenning inhoudt, dat de regeering den toestand van dat onderwijs ernstig acht en — erkenning is het begin van verbetering.

De keuze van den adviseur geeft intusschen te denken, daar de heer De Rooij vervangen wordt door den hr. Verwey, den organisator van en den vertrouwensman der regeering voor het voortgezet Inl. onderwijs, doch die het departement al of niet vrijwillig verliet en wiens verdiensten niet voldoende waardeering bij de regeering vinden om haar in dezen van advies te dienen.

Een andere ambtenaar van het departement, de hr. De Man, die niet het minst aansprakelijk gesteld moet worden voor de ontwikkeling van den huidige toestand, acht schr. tevens gepasseerd.

„De regeering schijnt blijkens haar keuze ingezien te hebben, dat voor een mogelijk herstel van den toestand haar bureau-ambtenaren, op wier deskundige adviezen zij zich zelfs beriep in een nota aan de Nederlandsche regeering, niet in de eerste plaats de aangewezen personen zijn, doch dat daarvoor menschen noodig waren uit de practijk.”

De hr. De Rooij, in de onderwijzerswereld zeer gezien wegens zijn helderen kijk en zijn kennis der toestanden, is een sterk tegenstander van de vóórklassen en het zou geen verwondering behoeven te baren indien deze opgeheven werden en vervangen door goed fröbelonderwijs. Daardoor zouden een 100-tal onderwijzeressen vrijkomen, waardoor men minder afhankelijk zou worden van die dames, doch deze maatregel zou niet meer onderwijzers verschaffen, waaraan in de eerste plaats groote behoefte is.

Ongetwijfeld zouden personeel-moeilijkheden verminderen voor het departement, indien er één school gesticht werd, waarop de kinderen van alle rassen

toegang zouden hebben, maar dit zou de doodsteek wezen voor het onderwijs aan Europeesche kinderen. „Afwachten, maar vooral uitkijken, zij daarom de boodschap.”

Suriname.

Onder het opschrift „Nieuwe banen” schrijft „Suriname” van 26 October over de afschaffing van de emigratie onder contract uit Britsch-Indië. Het blad acht het opmerkelijk, dat juist het rapport van de heeren Chimmanlall en Mc. Neill, die pleitten voor het behoud van de contract-immigratie, den tegenstanders daarvan de scherpste wapens in handen gegeven heeft. Onwillekeurig hebben zij toestanden blootgelegd, welke onduidelijk geacht worden.

De eene partij geluk wenshende, vraagt het blad zich af, hoe de andere partij — de immigrerende koloniën — daartegenover staat. „In sommige dezer landen is deze maatregel beschouwd als een crisis van even groote betekenis voor het economische leven als indertijd de afschaffing van de slavernij.”

Het blad acht dit overdreven, aangezien de omstandigheden verschillend zijn. De immigratie wordt niet gestaakt, maar komt slechts in een andere fase, die op den duur meer in het belang der kolonie zal zijn.

De vrees dat bandeloosheid uit de afwezigheid van contractuele verbintenissen zal volgen, acht het blad ongegrond. „Er is een band, een prikkel voor den Br. Indiër, die getoond heeft dat hij wil werken en vooruitkomen, dat is het eigenbelang dat voldoende bij hem spreekt.”

Het blad meent dat de contract-immigratie aan de mentaliteit der planters geen goed heeft gedaan. „In de toekomst zal zeker blijken dat de vrije immigratie voor hen was een blessing in disguise, zooals de Engelschen het zeggen — een vermomde zegen. De duurder werkkrachten zullen ongetwijfeld tot moderner methoden leiden, tot intensiever productiewijzen.”

Voortzetting van de contract-emigratie uit Java acht het blad op den duur niet mogelijk. Daarbij komt dat de Javaan minder goed kolonist is dan de Britsch-Indiër.

„De Br. Indisch immigratie op te geven, om op de Javaansche immigratie — gesteld dat een voldoende aantal werkkrachten daarmede te verkrijgen ware — alleen ten behoeve van den grooten landbouw alles op één kaart te zetten, zou zijn de toekomst van de kolonie opofferen. De groote landbouw onder den huidige bedrijfsvorm — het is reeds gezegd door bevoegder — is maar een fase in de ontwikkeling der kolonie. En zij zal nooit gezond zijn, nooit zonder groote offers van de gemeenschap kunnen bloeien, wanneer ten slotte zij niet uit een aanwassende eigen bevolking hare behoefte aan arbeidskrachten kan bevredigen.”

„Daarom — aldus besluit het blad — moeten alle krachten ingespannen worden om den stroom van Britsch-Indische immigranten naar hier te laten blijven toevloeien, onder de gunstigst mogelijke omstandigheden.”

* * *

Lijnrecht tegen deze beschouwingen in, gaat een

Wees niet blind voor Uw voordeel en koop een

Monarch

Wahl

schrijfmachine

met optiel- en affrekapparaat.

HOOFDAGENTEN
MEYENBROCK HASELAGER & CO
AMSTERDAM-ROTTERDAM
DEN HAAG

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuifabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

*Beveelt zich bij Uwe**Leden aan.***Behalve GOED BROOD****wordt U een dividend****van 5 % gewaarborgd.****American Hotel - Amsterdam**

Hotel en Café-Restaurant 1e Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737.

Code 5th Edition A. B. C.

**Hotel, Café-Restaurant
„KRASNAPOLSKY”**

Amsterdam.

Prima Keuken.

Dagelijks Concert.

„HUIZE ZEELANDIA”Pension van
den 1sten Rang.Statenlaan 100
DEN HAAG.

Telefoon Schev. 2231.

PRIMA REFERENTIËN. BILLIJKE PRIJZEN.

Aanbevelend, Mevr. J. KOOPMAN.

**GIJ P's Alcoholvrije Groc
MOSKOWA**

(Gedeponeerd).

is verwarmend, smakelijk en zuiver.

Vraagt Uwen winkelier en bij de
fabrikanten Fa. GIJ P & Co., Tel. H. 2962.**Adverteeren doet verkoopen.**

artikel in „De West” van 23 October, onder het opschrift „Een stap achteruit”.

„De afschaffing der contract-emigratie in Indië is in veler oog een stap achteruit. Men geeft daardoor een goede organisatie prijs voor een avontuurlijke politiek, die zich waarschijnlijk in de toekomst zal wreken. Noch het belang van de cultuurondernemingen, noch het belang van de Indiërs zelve, wordt door de nieuwe regeling gediend. Integendeel, groote belangen worden daardoor opgeofferd, om te voldoen aan een waan van den dag. Men heeft — ten onrechte — in de contract-emigratie willen zien een vorm van tijdelijke slavernij, en men heeft niet gerust voor besloten was die „slavernij” af te schaffen. Maar als men ziet, welke zegenrijke resultaten de emigratie heeft gehad voor de zoogenaamde slaven, dan dient toch de vraag gesteld: of men er goed aan doet, den weg tot welvaart voor velen in de toekomst af te snijden?”

Het blad wijst dan op den vooruitgang der immigranten in Suriname en in Britsch-Guiana en op de bijzondere bescherming die zij genieten.

„In de geschiedenis zoekt men vergeefs naar een voorbeeld van landverhuizing, die zóó goed geregeld en met zulke afdoende waarborgen omgeven was, als deze emigratie.”

Na de bezwaren van de vrije immigratie, zoowel voor de immigranten zelve als voor de landbouwondernemingen te hebben uiteengezet, vervolgt het blad:

„Wij kunnen slechts wijzen op de bezwaren, die de nieuwe regeling voor alle partijen oplevert. Doch wegnemen kunnen wij die bezwaren niet. De Indische regering zal doen wat zij ten slotte beschouwt als het meest in het belang harer onderdanen. Maar men mag verwachten, dat men in Engeland en in Indië niet blind zal zijn voor de belangen der betrokken koloniën, en dat uit den smeltkroes der overwegingen ten slotte een praktisch bruikbare regeling te voorschijn zal komen. Het schema door de Londensche conferentie voorgesteld, is stellig nog wel voor wijziging vatbaar, en belanghebbenden zullen het aan pogingen daartoe niet laten ontbreken. In ieder geval hoopt men, dat onder de nieuwe voorwaarden Indië zal medewerken om, meer dan tot dusverre, de arbeiders te recruteeren uit de landbouwende klassen.

Van de regeling voor de Engelsche koloniën zal dan ook Suriname — dat in zake immigratie een gunstige reputatie heeft in Indië — kunnen profiteren.

De Britsch-Indische immigratie is van onberekenbaar belang voor onze kolonie geweest in het verleden, en het is te hopen dat dit zoo blijven zal in de toekomst. Wel is waar hebben wij, boven de Engelsche koloniën, het voordeel der Javaansche immigratie. Maar het zou een groote fout zijn en van noodlottige kortzichtigheid getuigen, als wij ons door de moeilijkheden van het oogenblik lieten verleiden om Indië los te laten, in de veronderstelling het voortaan alleen met Javanen te kunnen stellen. Men bedenke, dat de banden, lichtvaardig verbroken, wellicht moeilijk weder zouden zijn aan te knopen.”

Men ziet het, bij alle verschil van inzicht, zijn beide bladen het hierover eens, dat men de Britsch-Indische immigratie niet moet opgeven.

* * *

Het bovengenoemde nummer van „De West” beschrijft een spotprent uit de *Argosy* van Demerary, betrekking hebbende op het nieuwe immigratieschema: Indië biedt aan een robuust uitziend planter een aardig koeliepoppetje aan met de woorden: Ziehier een aardige nieuwe kolonist voor u. Gij moogt hem hebben als arbeider, indien gij hem vrije passage geeft heen en terug, vrije voeding voor zijn kinderen, vrije geneeskundige behandeling, vijf akkers land, vrije beweging, en —

Hm, ja! broemt de planter, en vrijheid om te werken waar hij wil.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Godsdienstbelangen. Meer en meer trekken deze de aandacht der Inl. wereld. In de vergadering van den *Regentenbond* — alzo de *Kaoem Moeda* — werd zelden gesproken over de belangen van den Mohamedaanschen godsdienst, mogelijk, omdat dit punt niet in de statuten is opgenomen. Eindelijk, na een bestaan van een tiental jaren, is in de bijeenkomst, in het laatst van Juli te Soerabaja gehouden, ook hierover van gedachten gewisseld. Toen werden kandidaten voor den Volksraad aangewezen en zijn door den onder-voorzitter, den regent van

Serang, voorstellen ingediend tegen het opiumgebruik, tegen drankmisbruik, tegen gedwongen kazerneering van Inlandsche miliciens, als ook in het belang van den Mohamedaanschen godsdienst. Waar alle godsdiensten op denzelfden voet behandeld worden, is het niet meer dan billijk, dat, even goed als de predikanten, ook onze *panghoeloes* — zoo zeide die regent — worden gesalarieerd vanwege het Gouvernement. En dat de propagandisten van den Islam denzelfden steun ondervinden en dezelfde rechten hebben als de Christelijke missionarissen. Het hoog houden van hun godsdienst is een voorname voorwaarde voor de ontwikkeling van het Inlandsche volk; veronachtzaming daarvan kan leiden tot ongewenschte afwijkingen van de goede richting der volksontwikkeling. De Maleische pers heeft reeds vaak en terecht gewezen op de laakbare onverschilligheid, welke de meeste regenten, die toch 't Hoofd zijn van den Mohamedaanschen godsdienst, in deze hoedanigheid toonen, zoodat de Islamieten reeds jaren lang van goede leiding in deze verstoken zijn. Spreker brengt artikelen in herinnering, verschenen in de *Tjhoen Tjhoen* en in de *Sinar Islam*, waarbij afkeuring wordt uitgesproken over een regent, die in de dagen van het bezoek van den Landvoogd in het publiek de *poesa* verbrak door met anderen te drinken en te rooken. Na eenige beschouwingen over dit geval, zegt de *Kaoem Moeda*: Als een regent er prijs op stelt door de bevolking erkend te worden als Hoofd van den Islam, dan is het zijn plicht, dat hij zich aan den Islam meer gelegen laat liggen. Verhaald wordt, dat deze in de maand Ramadhan *drinkende en rookende regent in de verboden uren* een schrille tegenstelling vormt met dien van Serang en van zijn ambtgenoot van Temanggoeng, van wien de *S. I.*-bladen met ingenomenheid vermelden, dat hij geregeld elken Vrijdag omstuw van priesters en Inlandsche hoofden, een Salamlik imiteert van den Padisjah van Istanboel. Gevraagd wordt, of de *Sinar Islam* met den liberalen *poesa*-schendenden regent dien van Grisee bedoeld kan hebben, op wiens leven onlangs een aanslag is gepleegd?

Moordaanslag. Aangaande den aanslag op de regenten-familie te Grisee wordt in de *Bintang Soerabaja* aangegeekend, dat de vader van den regent van Grisee, die door den waker van het heilige graf te Giri met een klewang zwaar gewond werd, sedert aan de bekomen kwetsuren is overleden. De regent en de raden ajoe waren echter aan de betere hand. Omtrent de redenen, welke dien waker van het heilige graf tot zijn bloedige daad gebracht hebben, deelde men aan het blad mede, dat hier geen samenzwering of iets van dien aard in het spel is. Het gold een persoonlijke wraakneming van den waker, die hij, zonder beïnvloed te zijn door anderen, geheel zelfstandig ten uitvoer bracht.

Anti-Christendom. Ook de *Oetoesan Hindia* spreekt zich inzake het propageeren van godsdienst duidelijk uit en ziet gaarne of het proselieten maken door het Christendom stopgezet, of den Islam het recht toegekend ook voor de Halve Maan vrijelijk te werken. „Ds. Esser, de predikant te Poerbolinggo” — zegt het blad — „komt elken Donderdagavond te Boekatedja om er godsdienstoefeningen te houden. Het bestuur laat hierin den man de vrije hand, en al is de *S. I.* vereeniging als rechtspersoon erkend, haar wordt, wil zij in het belang van den godsdienst werkzaam zijn, nog veel in den weg gelegd. Vele regenten houden zich van den domme, als er in hun gebied lieden ijveren voor het Christendom en onzen godsdienst bederven. Een regent is toch hoofd van den Islam? Als dit zoo voortgaat, zal de *Centrale Sarikat Islam* op het eerst volgende, nationale congres krachtig bij de regering protesteeren.” „De *S. I.* de Poerbolinggo en te Boekatedja — zoo vervolgt het blad — „mochten eens een oogje in het zeil houden. De *Wet* laat een ieder vrij in de keuze van

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

F. I. TAVERNE, Arts.

PIET HEINSTRAT 30 's-GRAVENHAGE

SPREKUREN:

Maandag, Dinsdag, Donderdag en Vrijdag, van 10.30 tot 1.30 uur.

Behandeling van: *Beenwonden*, waarbij geen rust vereischt wordt, *Suikerziekte*, *Nierziekten*, *Huidziekten* en *Geslachtsziekten*.

HET CENTRUM PARKSTRAAT 91a DEN HAAG.....

Lancia en Jackson Automobielen
Garage, dag en nacht geopend.
Reparatie-werkplaats.

Bijkantoor der gelijknamige firma te BATATIA

T. B. VAN DER POL

Daendelsstraat 1c 's-Gravenhage

Telefoon 5785 H.

Vertrouwd adres van prima Rijkleding voor Dames en Heeren en Avondkleding.

<p>GENEALOCISCH BUREAU</p> <p>BELAST ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GESLACHTS-REGISTERS, BIJENBRENGEN DER BE-NOODIGDE WETTE-LIJKE STUKKEN VOOR ADELSEK-KENNING, INLWING DEN HAAG</p>		<p>HERALDISCH CARL KOFFLER</p> <p>& VERHEFFING HET OPSPOREN VAN FAMILIEWAPENS EN ZEGELS, ALSMEDE ALLE WERKZAAMHE- DEN OP DAT GEBIED IN DEN UITGEREID- STEN ZIN. OBRECHTSTR. 191.</p> <p>TELEFOON N. 7640</p>
--	--	---

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij. **POLMAN, HOELEN & Co.**

KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 ARNHEM TELEFOON INTERC. No. 945.

Verhuizingen onder garantie. Bergplaats voor Inboedels.

Regulateurs Westminster Carillons
SPECIAAL VOOR INDIË.
ZENITH en WALTHAM HORLOGES in goud en zilver.
Grootste sortering. - Laagste prijzen.
J. A. J. REMMERS, Molenstraat 35..... t/o de Oude Molstr.

CLASIE, CASPERS & Co

Specialiteit in Imitatie Antiek-Meubelen

Complete Woning-Inrichting

PRINSEGRACHT 699 TELEFOON 3739

bij de Leidschestrat

AMSTERDAM.

J. FONDERIE Jr. Kort Achterom No. 17, (achter de Veenestr.) 's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.

Specialiteit in: STAALWAREN.
Grootte sortering in TAFEL- en DESSERTMESSEN ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN, SCHEERAPPARATEN SCHAREN.

Verhuizingen en Transporten.

BEHANGERIJ EN STOFFEERDERIJ

Groote, ruime, droge Bergplaatsen ter bewaring van Inboedels.

DE BLOOIS & JENTEN

Kantoor en Remise:

Hoefkade 556—564
hoek van Bassenstraat

'S-GRAVENHAGE - TELEFOON H. 9380

zijn geloof, maar de *Wet* zet niemand er toe aan anderen een anderen godsdienst aan te praten."

Naar aanleiding van den moord op den zendeling leeraar, van Loosdrecht, neemt de *Kaom Moeda* het bericht uit de *Locomotief* over, dat er zeventien lieden gearresteerd zijn, als betrokken in deze moordzaak. „Uit betrouwbare bron vernemen wij, dat de bevolking slechts noode de zending in haar land werkzaam ziet" — voegt de *Kaom Moeda* hier aan toe. Het blad acht dit een argument om het goede recht van den Islam aan te toonen, die een mededinging wenscht.

Reden tot onrust. In het volgende, door hetzelfde blad uit de *Sumatra Post* overgenomen bericht, leest men over dreigend terrein-verlies: „Het Hindoevolk roert zich, het zal den Landvoogd schriftelijk het verzoek doen onder eigen hoofden te worden gesteld en niet meer onder hoofden, die den Mohamedaanschen godsdienst belijden, zooals tot nog toe gebeurd is." De Hindoes zijn in de oogen der Moslemins erg achterlijk. Wat men uit Tarontoeng aan de *Pewartu Deli* geschreven heeft, moet den vooruitstrevenden, intellectueelen S. I.-er een staaltje zijn van stompzinnige Hindoe-bekrompenheid: „De Bataks houden zich aan hun *adat*. Wat daartegen indruischt, wekt hun ongenoegen. Zoo waren hun *radjas* door hen zelf gekozen uit *radja*-geslachten. De Bataks gehoorzaamden hun zonder voorbehoud en het was in hun land rustig en veilig. Zoo was het nog in de eerste tijden onder het rechtstreeksch bestuur van het N. I. Gouvernement. Toen het Gouvernement de betrekking van *demang* had ingesteld, werd het anders, want de *demangs* zijn geen lieden van geboorte." Vroeger werd door het Gouvernement nog het recht van erfopvolging erkend. Als er nu een *radja*-vacature ontstaat, vervangt de zoon den vader niet meer. Men kiest uit de breede schare een opvolger en daar een ieder verkiesbaar is, worden machinaties en omkoopingen te baat genomen om tot den begeerden post te geraken. Hieruit wordt onrust geboren."

S. I.-Berichten. De *Oetoesan Hindia* meldt: „Een lid van het locale S. I.-bestuur te Tegal is voor den Regent geroepen, die hem, daartoe schriftelijk door den assistent-resident aangezocht, vroeg: waartoe de locale S. I. zoo vaak in de *desa's* vergadert? Zijn de assistent-resident en de regent de S. I. vijandig? De ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur deden goed de *Oetoesan Hindia* te lezen. Ze zouden dan weten, dat de S. I. slechts het goede wil."

Hetzelfde blad bericht, dat *Hadij Mohamad*, president van de *Cheribon S. I.*, een aanklacht bij de Justitie heeft ingediend tegen *Djojopranoto*, hoofdredacteur van de *Kaom Moeda*, in welk blad een voor den S. I. voorzitter beleedigend artikel is opgenomen.

Een Aanklacht. „De loerah van goenoeng Leutik heeft lange vingers. Hij is een domkop en slaat het volk" — zegt *Keok* in de *Kaom Moeda*. „Hij heeft een radde tong, die zich nu tegen de S. I. keert. Hij zegt: „Ik vrees de S. I. niet." Ik zal hem milkorven. Dan zegt hij dit niet meer tot de S. I. Ik ben een S. I.-er en als de loerah een hekel heeft aan de S. I., dan is hij een vijand van mij. Haat de loerah de S. I., omdat sedert het bestaan dezer vereniging zijn inkomsten verminderd zijn?" „Ik stel voor den loerah met spoed ontslag te verlenen. Hij heeft zijn ambtgenooten, die eerlijk zijn, beschaamd gemaakt. Een boterbriefje moet hem, bij wijze van diploma, uitgereikt worden."

Indië Weerbaar. De *Kaom Moeda* behandelt nogmaals de motie, den 29en Augustus 1916 door de C. S. I. te Blitar aangenomen, waarin haar adhaesie is geformuleerd met de „Indië Weerbaar"-actie. Dit is niet gebeurd zonder voorbehoud, beweert het blad. Lang en breed worden nogmaals de voorwaarden genoemd, waaronder de C. S. I. toen verklaard heeft aan het weerbaar maken van Indië te willen medewerken. Het artikel heeft de strekking het volle licht te doen schijnen op de bedoeling van de S. I., dat vóór alles op de belangen van de Inlandsche bevolking gelet moet worden. Het stuk eindigt als volgt: „Nu weten onze lezers, hoe de Blitarsche S. I.-motie geformuleerd is. En van de S. I. beweren velen, dat zij de natie minnaert en verraadt, dat zij er op aanstuurt, de belastingen op te drijven, dat zij de kapitalisten likt, dat zij zich aan de zijde van de Regeering schaart en den Inlander vergeet. Nu weet gij, dat de S. I. niet alleen haar stem doet hooren, machtig als de donder, maar ook een politiek betracht, die de Inlanders in het goede spoor brengt en die hun belangen voorstaat. Nu begrijpt gij, waarom een gedeelte van de Inlandsche bevolking iets voelt voor „Indië Weerbaar". Wat voordeelen heeft de C. S. I. in Nederland te boeken? Geduld, later wordt het ons duidelijk."

De afdeling Semarang van de S. I. heeft, naar de *Pantjaran Warta* vernam, een voorstel ingediend voor het in October te Batavia te houden algemeen congres der S. I., waarbij de vroeger te Blitar aangenomen resolutie tegenover „Indië Weerbaar", als niet in overeenstemming met de belangen en gevoelens der Inlandsche bevolking, wordt ingetrokken. Het centrale bestuur zou daardoor gedisavouéerd worden op een geweldige wijze en het heeft dan ook zijn voornemen kenbaar gemaakt, en *bloc* te zullen

af treden, indien de vergadering het voorstel mocht aannemen.

Verraad aan den Islam. In het *Nieuws van den Dag van N.-I.* lezen wij — alzo de *Pantjaran Warta* — dat de Koning van Hedjaz, *Hoesin bin Aron*, zich een vlag gekozen heeft, een driekleur: groen, wit en zwart. Elke driekleur, dat is algemeen erkend, beduidt de Christelijke Drieëenheid (Vader, Zoon en Heilige Geest), zooals het kruis zelf het teeken van het Christendom is. De vlag van alle Christenvolken is dan ook een driekleur, die van Engeland vertoont het kruis. Door het teeken der Christenen te voeren, heeft *Hoesin* verraad gepleegd aan den Islam. Hij komt er openlijk voor uit, dat hij den oorlog verklaard heeft aan zijn wettigen vorst, den Chalief van God. Straks zal deze Christelijke driekleur over het graf van onzen Profeet wapperen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Invloed van Japan. Herhaalde malen hoort men van pogingen der Japanners om in het bezit te geraken van suikerondernemingen. Nog kort geleden werd gemeld, dat door een kongsi van Japanners een bod zou zijn gedaan op al de suikerfabrieken van den Semarangschen Croesus, *Oei Tiong Ham*. Doch ook op ander gebied trachten zij in Indië vasten voet te krijgen. Zoo vernam de *Pewartu Soerabaja*, dat een Japanner kort geleden een bod gedaan heeft op de, aan den Arabier *Sech Awal Bobsaid* toebehoorende lucifersfabriek te Djembroeng, gelegen in de afdeling Bangil. *Sech Awal Bobsaid* moet het bod, dat de Japanner op zijn fabriek heeft gedaan, te laag gevonden hebben, zoodat de koop, voorloopig althans, niet is doorgestaan. Er blijkt echter uit, dat de Japanners het niet alleen op de suikerondernemingen gemunt hebben, doch zich evengoed van andere industrieën op Java willen meester maken.

Zending Liefriek naar de Minahassa. De op handen zijnde komst in de Minahassa van het lid in den Raad van Indië, den heer Liefriek, als regeerings-commissaris, en den Inspecteur van verplichte diensten als diens secretaris, is oorzaak — zoo waar schuwt de *Pewartu Soerabaja* — dat alle Europeesche en Inlandsche ambtenaren bij 't Binnenlandsch Bestuur in de Minahassa openbare en meer nog geheime besprekingen houden over de beantwoording van de door den Regeerings-commissaris uit Batavia reeds vooruit gezonden vraagpunten. Over het resultaat dier voorbereidende besprekingen is een inwoner van de Minahassa niet zonder zorg. Deze „particulier sadja" zegt, dat hetgeen hij gehoord en gezien heeft, doet vreezen, dat 99 pCt. van de 1e en 2e districtshoofden, die uit den aard van hun ambt de aangevoerde personen zijn om voor de belangen van de Indische bevolking te waken, door het op die hoofden sedert jaren toegepaste stelsel, helaas de eerste personen zullen zijn, om met toepassing van *allerhande „akals"* den Regeerings-commissaris en den heer van der Marel den indruk te doen krijgen, dat 1e. de Inlandsche bevolking in 1915 en 1916 geen zware heerdiensten en gemeentediensten heeft moeten verrichten;

2e. de belastingen der Inlandsche Minahassa-bevolking niet stelselmatig zijn opgevoerd geworden door veel te hooge taxaties van de inkomsten, verkregen van hare sawahs, ladangs, klapper- en andere plantsoenen en van hare trekossen, paarden en voertuigen, vee, varkens, geiten en van door hen zelf bewoonde huizen en krotten, terwijl alleenstaande ongehuwde vrouwen, die bijv. slechts door zich als „djait" (naaister) te verhuren, in haar levensonderhoud moeten voorzien en niets anders bezitten dan

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

Joallerie Artistique.

Fabriek en Magazijn van Bijou en Zilverwerk.

NOORDEINDE 21. TEL. INTERC. 8902
DEN HAAG

Jeder Bijou uit ons magazijn afkomstig is een artistieke geheel en geeft den drager voldoening.

Ontwerpen van bijoux en zilverwerk worden gaarne verstrekt.

Vakkundige bediening.

Zichtzendingen staan ten dienste.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Firma H. C. MORSINK Ez.

(JOH. H. MOHRMANN, v/h Lid der
Firma LEDEBOER & Co.)

Hobbemastraat h. P. G. Hooftstr. 30

Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

Samballans

Boemboes

Agar-Agar

Chutney

Goela-djawa

Ketjap Benting

Geraspte Klapper

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscurant.

Neemt Proef.

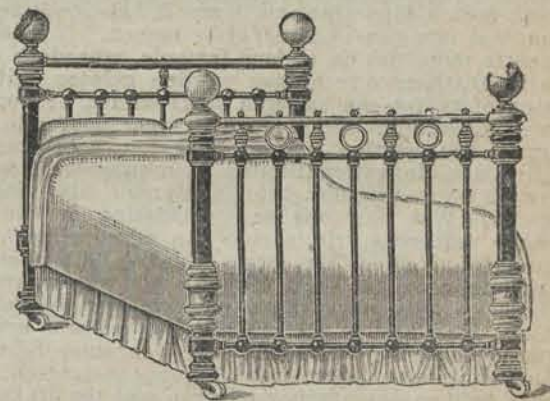
TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

Th. A. A. SIMONIS,

GROENMARKT 34, over de Prinsestraat.

TELEFOON 2535.

DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & Zoon

Wijnhandelaren

Filiaal: 's-Gravenhage   Hoofdkantoor: AMSTERDAM   Filiaal: Arnhem
Kortenaerkade 8, Binnenkant 25, Nieuwe Plein 15
Tel. H. 3493.   Interc. Tel. 389.   Tel. 280.

Prijscuranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin.

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

L. E. NIEUWENHUIZEN
LEIDEN - HOLLAND

Blikgroenten: Rood etiket (beste kwaliteit)
Groen „ (tusschensoort)

HUISHOUDGROENTEN merk „Sleutels”

SPECIALITEIT IN GEZOUTEN GROENTEN

J. J. CREZEE,
3de Obrechtstraat 179a - Den Haag,

geeft de hoogste waarde voor alle Opruimings-
goederen, geheele
of gedeelten van Inboedels, oud Papier, Fles-
schen, Metalen, gedragen Kleederen, Tapijten,
enz. enz. enz.

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau
v/h **B. L. VOGELS-DOLHAIN**
's-Gravenhage.

ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEIDINGEN
ELECTRISCHE UURWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEFONEN
BLIKSEMAFLEIDERS
ORNAMENTEN

als: Kronen, Wandarmen, Pendants, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.

MONSTERZALEN:
1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

Parkhotel
van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
Rustige ligging.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN

MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ

.....VERHUIZINGEN.....

HAARLEM RIDDERSTRAAT 20
TELEPHOON 1654

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELN.

Koop NU een „BINTANG” RIJWIEL.
In het voorjaar zullen zij
duurder zijn dan nu.....

Rijwielmagazijn „BINTANG”,
Newtonplein 152 's-Gravenhage
Telefoon H 2357.

C. P. MEIJS Lzn.,
Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652

FABRIKANT VAN
Hotel-Restaurant-Fornuizen

Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voor het winterseizoen ALLÉS op het
gebied van

Warme Onderkleding

voor Dames, Heeren en Kinderen.

**DIEREN-
TUIN**
Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap
kan dagelijks geschieden ten kantore
Benoordenhout 2 en bij den Portier
aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden
worden ook op verlangen toege-
zonden.

De contributie gaat in met de
maand, volgende op die van de
aangifte. Voorloopige toegangsbe-
wijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium,
Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorlopend toezicht,
Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen.

BEDWATEREN

Zij, die aan bovengenoemde kwaal
lijdende zijn, kunnen **algeheele**
genezing bekomen, door het ge-
bruik van het middel van den Med.
Docts. Arts H. L. F. RUDING.

Voor verdere inlichtingen zich
per brief te wenden **Z.-O. Buiten-
singel 58, Den Haag.**

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeeren van woningen.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

KEIZERSHOF
DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEELEN,
FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194-196 AMSTERDAM.

Mantels, Mantelco tumes, Costumerokken.

Dames OVERHEMDEN, in gestreept en effen
van af . . . . . f 2.95 tot f 6.75
Waschichte zijden BLOUSES, gemoest . . . . . f 5.90
COSTUMEROKKEN, prima coupe . . . . . f 12.50

2de Hands Meubelmagazijn
J. C. FERON,
VEENKADE 20 DEN HAAG

STEEDS IN- EN VERKOOP.
Atelier voor herstellingen en veranderingen.
Gevestigd sedert 1880.

Holland-Canada Hypotheekbank, 's-Gravenhage

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.

5 pCt. PANDBRIEVEN
tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ruim f 13.000.000.—.